

AML a ochrona danych osobowych

Dr Krzysztof Wygoda

ORGANIZATOR:

ABIEXPERT

odo.abi-expert.pl

Ochrona danych w AML – autonomia, czy część systemu ogólnego?

Z uwagi na bardzo szeroki potencjalny zakres stosowania, ujęty w art. 2 ust. 1 (wskazany w 30 podpunktach definiujących rodzaje instytucji obowiązanych) ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1124, 1285, 1723, 1843 - Ustawa AML - z *ang.* *Anti Money Laundering*), regulacje wymuszające gromadzenie m.in. danych osobowych wynikające z obowiązków ustawowych wymagają szczególnej uwagi. Przy czym sama ustawa nie wprowadza odrębnego, od już istniejącego, systemu ochrony danych osobowych – wymaga zatem dostosowania wszelkich rozwiązań, realizujących obowiązki AML, do obowiązujących przepisów z zakresu ochrony danych osobowych.

Zakres działań instytucji obowiązanej (1)

Instytucje obowiązane muszą stworzyć system, który w kontekście AML uwzględni m.in.:

- Zasady rozpoznawania i oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanego z danymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną, w tym zasady weryfikacji i aktualizacji uprzednio dokonanej oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu;
- Środki stosowane w celu właściwego zarządzania rozpoznanym ryzykiem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanym z danymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną;
- Zasady stosowania środków bezpieczeństwa finansowego;
- Zasady przechowywania dokumentów oraz informacji;
- Zasady wykonywania obowiązków obejmujących przekazywanie Generalnemu Inspektorowi informacji o transakcjach oraz zawiadomieniach;
- Zasady upowszechniania wśród pracowników instytucji obowiązanej wiedzy z zakresu przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;

Zakres działań instytucji obowiązanej (2)

- Zasady kontroli wewnętrznej lub nadzoru zgodności działalności instytucji obowiązanej z przepisami o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz zasadami postępowania określonymi w wewnętrznej procedurze;
- Zasady odnotowywania rozbieżności między informacjami zgromadzonymi w Rejestrze beneficjentów a informacjami o beneficjentach rzeczywistych klienta ustalonymi w związku ze stosowaniem Ustawy AML;
- Zasady dokumentowania utrudnień stwierdzonych w związku z weryfikacją tożsamości beneficjenta rzeczywistego oraz czynności podejmowanych w związku z identyfikacją jako beneficjenta rzeczywistego osoby fizycznej zajmującej wyższe stanowisko kierownicze;
- Zasady ewaluacji;
- Termin usunięcia danych.

AML – ochrona danych problem czy rutyna?

Instytucja obowiązana, zgodnie z treścią art. 50 ust. 1 Ustawy AML zobowiązana jest do przyjęcia i wprowadzenia, przy uwzględnieniu:

- **procesu identyfikacji i weryfikacji tożsamości Klienta w ramach KYC (z ang. Know Your Customer),**
- **zasady ograniczonego zaufania do klienta, oraz**
- **wymogu stawianego przez art. 53 Ustawy AML,**

wewnętrznej procedury w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, a także jej przestrzegania i monitorowania jak również jej ewaluacji i, w razie potrzeby, aktualizacji.

AML – ochrona danych problem czy rutyna?

Instytucja obowiązana, zgodnie z treścią art. 50 ust. 1 Ustawy AML zobowiązana jest do przyjęcia i wprowadzenia, przy uwzględnieniu:

- **procesu identyfikacji i weryfikacji tożsamości Klienta w ramach KYC (z ang. Know Your Customer),**
- **zasady ograniczonego zaufania do klienta, oraz**
- **wymogu stawianego przez art. 53 Ustawy AML,**

wewnętrznej procedury w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, a także jej przestrzegania i monitorowania jak również jej ewaluacji i, w razie potrzeby, aktualizacji.

AML –właściwie jakie dane należy przetwarzać?

1. Instytucja obowiązana, podejmuje uprzednie działania koncepcyjne i wdrożeniowe uwzględniające rzeczywiste możliwości danego podmiotu.
2. Kilka „małych” problemów na początek – kwestia identyfikacji i weryfikacji informacji o kliencie (na bazie zakresu informacji określonych przez art. 34 Ustawy AML) instytucja obowiązana nie ma właściwie możliwości poprawnej realizacji obowiązku, o którym mowa w art. 33 Ustawy AML. Stąd też zakres informacji o kliencie instytucja obowiązana musi rozszerzyć już w trakcie zawierania stosunków prawnych z tymże klientem. Zatem instytucja obowiązana, w ramach niezbędności przetwarzania danych osobowych, zmuszona jest w szczególności uzyskać informacje, o których mowa właśnie w art. 33 Ustawy AML już w trakcie zawierania umowy lub dokonywania transakcji okazjonalnej.

Na końcu tej drogi czeka (chyba największe) wyzwanie w postaci ustanowienia i wdrożenia zespołu rozwiązań pozwalających na obsługę sygnalizacji zgłaszanych w ramach AML.

Sygnalista w AML (1)

Model uzyskiwania informacji od pracowników i innych osób (art. 53) wskazany w ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu może być poligonem w perspektywie przyjęcia i wdrożenia powszechnej ochrony sygnalistów.

Do pewnego stopnia za wzorzec instytucjonalny zasad odbierania zgłoszeń od Sygnalistów może służyć model wynikający z Rozporządzenia Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 14 lipca 2021 r. *w sprawie odbierania zgłoszeń dotyczących działań o charakterze represyjnym wobec pracowników oraz osób wykonujących czynności na rzecz instytucji obowiązanej* (Dz.U. 2021 poz. 1330).

Sygnalista w AML (2)

Model ochrony sygnalisty w AML wydaje się być zdecydowanie bardziej uproszczony w stosunku do możliwego (planowanego) modelu powszechnej ochrony sygnalisty. Zauważamy w nim co najmniej kilka istotnych różnic:

- *per se* nie chroni on osób współpracujących z sygnalistami (choć w przypadku zgłoszenia do GIIF również te dane będą objęte tajemnicą informacji finansowej – *in fine* z art. 99 AML);
- trudno określić czy preferencja anonimowych zgłoszeń jest rozwiązaniem dobrym (i co w ogóle oznacza owa anonimowość) – w modelu powszechnym ma być to dobrowolna opcja zobowiązanego;
- jedna instytucja działająca w ramach trybu zgłoszeń zewnętrznych (system scentralizowany zamiast rozproszonego);
- wykluczenie możliwości uzyskiwania większości informacji w ramach udip.

Sygnalista w AML (3)

Do cech podstawowych systemu ochrony sygnalistów w ramach AML należy zaliczyć:

- dość wąsko określony przedmiotowy zakres informacji podlegających zgłoszeniu;
- szeroko określony krąg podmiotów chronionych (pracownicy oraz inne osoby wykonujące czynności na rzecz instytucji obowiązanej);
- dwa niezależne kanały i tryby realizacji zgłoszeń (wewnętrzny anonimowy – art. 53 i zewnętrzny do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej art. 80);
- podstawowe wymogi dotyczące zbudowania systemu ochrony (w tym wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za odbieranie zgłoszeń i sposobu ich odbierania oraz, zapewnienie ochrony przed podejmowaniem wobec zgłaszających działań o charakterze represyjnym lub wpływających na pogorszenie ich sytuacji prawnej lub faktycznej, lub polegających na kierowaniu gróźb);

System ochrony informacji i sygnalistów w AML – procedura podstawowa (1)

Procedura tworzona przez zobowiązane instytucje powinna określać w szczególności:

- Osobę odpowiedzialną za wdrożenie procedury, osobę dokonującą zgłoszeń w imieniu zobowiązanego; osobę odpowiedzialną za odbieranie zgłoszeń;
- Zasady dokonywania zgłoszeń wewnętrznych;
- Sposób odbierania zgłoszeń wewnętrznych;
- Sposób ochrony pracownika dokonującego zgłoszenia, zapewniającego co najmniej ochronę przed działaniami o charakterze represyjnym lub wpływającymi na pogorszenie jego sytuacji prawnej lub faktycznej, lub polegającymi na kierowaniu gróźb;

System ochrony informacji i sygnalistów w AML – procedura podstawowa (2)

- Sposób ochrony danych osobowych Pracownika dokonującego zgłoszenia oraz osoby, której zarzuca się dokonanie naruszenia przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych;
- Zasady zachowania poufności w przypadku ujawnienia tożsamości Pracownika dokonującego zgłoszenia oraz osoby, której zarzuca się dokonanie naruszenia przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych;
- Rodzaj i charakter działań następczych podejmowanych po odebraniu zgłoszenia;
- Termin usunięcia przez zobowiązanego danych osobowych zawartych w dokumentacji zgłoszenia oraz zasady ewaluacji procesu (w tym procedury);

System ochrony informacji i sygnalistów w AML – zgłoszenie

Każde zgłoszenie powinno zawierać jak najszerszy zakres informacji (szczegółowo indywidualizowany przez osobę zgłaszającą), które zgłaszający przekaze w ramach dokonywanego zgłoszenia naruszenia przepisów prawa a w szczególności:

wskazać datę naruszenia przepisów prawa lub datę planowanego naruszenia przepisów prawa; wskazać na czym polegało, polega lub ma polegać zidentyfikowane, w ocenie zgłaszającego, Naruszenie przepisów prawa; określić, czy zidentyfikowane w ocenie zgłaszającego naruszenie przepisów prawa jest procesem stałym, czy działaniem / zachowaniem jednorazowym; udostępnić posiadane dowody naruszenia przepisów prawa; wskazać osoby uczestniczące w naruszeniu przepisów prawa, w tym ich dane identyfikujące, o ile jest to możliwe; wskazać dane identyfikujące świadków naruszenia przepisów prawa, o ile jest to możliwe; przekazać inne informacje, w tym dokumenty, które mogą mieć znaczenie dla wagi, jak i prawidłowej oceny Naruszenia przepisów prawa.

„Multinadzór” nad procesami AML a odpowiedzialność podmiotów obowiązanych

Art. 130. 1. **Generalny Inspektor sprawuje kontrolę wykonywania przez instytucje obowiązane obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, zwaną dalej „kontrolą”.**

2. **W ramach sprawowanego nadzoru lub kontroli kontrolę sprawują także:**

1) na zasadach określonych w przepisach odrębnych, z zastrzeżeniem art. 131 ust. 1, 2 i 5:

a) **Prezes NBP** – zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe, w odniesieniu do podmiotów prowadzących działalność kantorową w rozumieniu tej ustawy,

b) **KNF** – w odniesieniu do instytucji obowiązanych przez nią nadzorowanych,

c) **Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa** – w odniesieniu do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych,

d) **prezesa sądów apelacyjnych** – w odniesieniu do notariuszy,

e) **naczelnicy urzędów celno-skarbowych** – w odniesieniu do instytucji obowiązanych kontrolowanych przez te organy;

2) na zasadach określonych w ustawie **wojewódzkie lub starostwie** – w odniesieniu do stowarzyszeń;

3) na zasadach określonych w ustawie **ministrowie lub starostwie** – w odniesieniu do fundacji.

„Multinadzór” nad procesami AML a odpowiedzialność podmiotów obowiązanych

W podmiotach, o których mowa w ust. 1 i 2, zadania związane bezpośrednio ze sprawowaniem nadzoru lub kontroli mogą być powierzone wyłącznie osobie, która posiada niezbędną wiedzę i kwalifikacje wymagane na stanowisku związanym ze sprawowaniem nadzoru lub kontroli oraz daje rękojmię należytego wykonywania powierzonych obowiązków.

131. 1. Kontrola jest przeprowadzana na podstawie rocznych planów kontroli zawierających w szczególności wykaz podmiotów podlegających kontroli, zakres kontroli oraz uzasadnienie jej przeprowadzenia.

3. Generalny Inspektor oraz podmioty, o których mowa w art. 130 ust. 2, mogą przeprowadzić kontrolę nieprzewidzianą w rocznym planie kontroli (kontrola doraźna).

4. Generalny Inspektor może zwrócić się do podmiotów, o których mowa w art. 130 ust. 2, o przeprowadzenie kontroli doraźnej w instytucjach obowiązanych.

6. Generalny Inspektor może zwrócić się do podmiotów, o których mowa w art. 130 ust. 2, o przekazanie potwierdzonych kopii dokumentacji zgromadzonej w toku kontroli.

AML – kary administracyjne

1. Instytucja obowiązana, może otrzymać karę za niedopełnienie obowiązków wskazanych w art. 147 (m.in.: brak ocen ryzyka, stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, dokumentowania zastosowanych środków bezpieczeństwa finansowego oraz wyników bieżącej analizy przeprowadzanych transakcji), art. 148 (kary administracyjne za niedopełnienie obowiązków wynikających z przepisów unijnych)], art. 149 (kary administracyjnej za niedopełnienie obowiązków w zakresie stosowania szczególnych środków ograniczających).
2. Karami administracyjnymi są:
 - publikacja informacji o naruszającej obowiązki instytucji obowiązanej w BIP;
 - nakaz zaprzestania podejmowania przez instytucję obowiązaną określonych czynności;
 - cofnięcie koncesji lub zezwolenia albo wykreślenie z rejestru działalności regulowanej;
 - zakaz pełnienia obowiązków na stanowisku kierowniczym przez osobę odpowiedzialną za naruszenie przez instytucję obowiązaną przepisów ustawy, przez okres nie dłuższy niż rok;
 - kara pieniężna (w zależności od podstawy nałożenia: dwukrotność kwoty / do 1 mln euro / do 20868500 zł / 5 mln euro).

AML – skutki prawnokarne

1. Każdy **działając w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej** **podlega również odpowiedzialności karnej jeżeli:**

1) nie dopełnia obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, lub obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o powzięciu uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub wartości majątkowe będące przedmiotem tej transakcji mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu,

2) przekazuje Generalnemu Inspektorowi nieprawdziwe lub zataja prawdziwe dane dotyczące transakcji, rachunków lub osób,

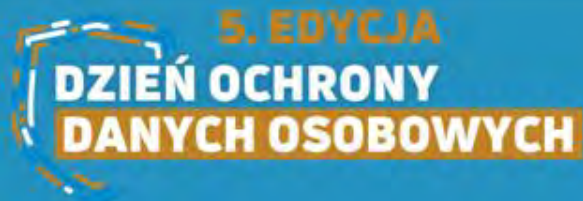
podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, lub (w przypadku nieumyślności) podlega grzywnie. (art. 156 AML).

2. Każdy kto udaremnia lub utrudnia przeprowadzenie czynności kontrolnych, o których mowa w rozdziale 12, podlega grzywnie (art. 157 AML).

AML – a co z instytucjami nadzorczo / monitorującymi

Z całą pewnością w przypadku osób odpowiedzialnych za funkcjonowanie podmiotów wskazanych w art. 130 AML (przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków) w grę może wchodzić zastosowanie art. 231 Kodeksu karnego.

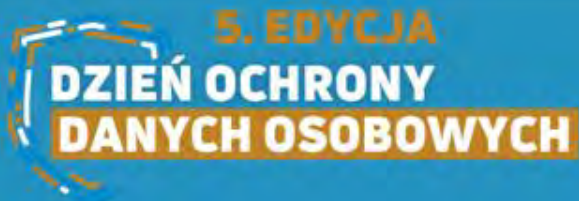
ORGANIZATOR:

ABIEXPERT

odo.abi-expert.pl

Dziękuję za uwagę

ORGANIZATOR:

ABIEXPERT

odo.abi-expert.pl

